

VOF CARU Rogierlaan 9 B4 8400 OOSTENDE

VORMINGEN FORMATIONS CONSULTANCY
rudiclaeys@telenet.be

CARU OVERHEIDSOPDRACHTEN 2020

NIEUWSBRIEF APRIL 2020

- 1. MEDEDELING VAN DE EUROPESE COMMISSIE (2020/C 108 I/01) KEUZE VAN DE PROCEDURES EN TERMIJNEN OP GROND VAN HET EU-KADER VOOR OVERHEIDSOPDRACHTEN — MET NAME IN SPOEDEISENDE EN UITERST SPOEDEISENDE GEVALLEN (n.a.v. Corona Convid-19)**
- 2. KONINKLIJK BESLUIT NR. 12 VAN 21 APRIL 2020. - MET BETREKKING TOT DE VERLENGING VAN DE TERMIJNEN VAN DE RECHTSPLEGING VOOR DE RVS**
- 3. PRIJSNAZICHT**
- 4. TOELICHTING EN AANVULLING BIJ SELECTIECRITERIA VRAGEN**
- 5. VORDERING TOT SCHORSING NIETTEGENSTAANDE SLUITING**
- 6. HET AANMERKEN VAN DE KOST VAN EEN DEEL VAN DE OPDRACHT ALS VERWAARLOOSBAAR IS GEEN VOLDOENDE MOTIVERING**
- 7. ONDERTEKENING IN SAMENWERKINGSVERBAND**
- 8. VERBETERINGEN VAN INVENTARIS**
- 9. MOTIVATIE VOOR NIET PLAATSING EN HERUITSCHRIJVEN OPDRACHT**
- 10. MEDEDELING E PROCUREMENT**
- 11. UITNODIGING NIEUWE DATUM MASTERCLASS 2020 8 SEPTEMBER**

PROF RUDI CLAEYS

**NIEUWE DATUM MASTERCLASS
8 SEPTEMBER 2020**

1. MEDEDELING VAN DE EUROPESE COMMISSIE (2020/C 108 I/01)

KEUZE VAN DE PROCEDURES EN TERMIJNEN OP GROND VAN HET EU-KADER VOOR OVERHEIDSOPDRACHTEN — MET NAME IN SPOEDEISENDE EN UITERST SPOEDEISENDE GEVALLEN (n.a.v. Corona Convid-19)

De Europese Unie staat momenteel voor een groot aantal uitdagingen als gevolg van de plotselinge, grootschalige gezondheids crisis in verband met Covid-19. Deze richtsnoeren bieden een overzicht van de mogelijkheden voor overheidsinkopers, de aanbestedende diensten, om snel de hoogstnoodzakelijke goederen en diensten te verwerven, evenals, waar nodig, aanvullende infrastructuur.

De Europese regels inzake overheidsopdrachten voorzien in alle noodzakelijke instrumenten om in die behoeften te voorzien, op grond van de bepalingen van de richtlijn.

1. *Keuze van de procedures in het algemeen*

Voor opdrachten die onder het toepassingsgebied van de richtlijn vallen, kan de aanbestedende dienst kiezen om een opdracht volgens een openbare of een niet-openbare procedure te plaatsen (artikel 26, lid 2, van de richtlijn).

Voor een openbare procedure waarop de richtlijn van toepassing is, geldt voor het indienen van een inschrijving een termijn van 35 dagen.

Voor een niet-openbare procedure is in de richtlijn voor het indienen van een verzoek tot deelname een termijn van 30 dagen vastgesteld, gevolgd door nog een termijn van 30 dagen voor het indienen van een inschrijving. Indien deze optie is omgezet in nationaal recht, kan die laatste termijn in onderlinge overeenstemming tussen niet-centrale aanbestedende diensten, zoals regionale of lokale autoriteiten, en de deelnemers worden vastgesteld; komt het niet tot een overeenstemming, dan kan een minimale termijn van 10 dagen worden toegepast.

Daarnaast kunnen deze termijnen in zowel openbare als niet-openbare procedures worden verkort:

1. hetzij in het geval van een vooraankondiging die niet wordt gebruikt als een oproep tot mededinging, maar die alle voor de aankondiging van de opdracht in bijlage V, deel B, afdeling I, vereiste informatie bevatte en tussen 35 dagen en 12 maanden vóór de verzenddatum van de aankondiging van de opdracht voor bekendmaking is verzonden;

2. het zijn het geval van een door de aanbestedende dienst naar behoren onderbouwde urgentie die de toepasselijke termijn onhaalbaar maakt (zie punt 2 hieronder).

2. In spoedeisende gevallen — verkorte termijnen

Indien er spoed vereist is, voorziet de richtlijn in een aanzienlijke verkorting van de algemene termijnen: in het kader van de openbare procedure kan de termijn voor de indiening van een inschrijving worden verkort tot 15 dagen in naar behoren onderbouwde spoedeisende gevallen ; in het kader van de niet-openbare procedure kan de termijn voor het indienen van een verzoek tot deelname worden verkort tot 15 dagen en die voor het indienen van een inschrijving tot 10 dagen . Dit maakt een snelle gunning van de opdracht mogelijk.

Het gebruik van een “versnelde” openbare of niet-openbare procedure strookt met de beginselen van gelijke behandeling en transparantie en waarborgt ook in spoedeisende gevallen de concurrentie. In spoedeisende gevallen die de toepasselijke termijnen onder normale omstandigheden onhaalbaar maken, kunnen de aanbestedende diensten de termijnen verkorten die volgens de richtlijn van toepassing zijn op een openbare of een niet-openbare aanbestedingsprocedure.

Openbare procedure	35 dagen	Minimale verkorte termijnen 15 dagen
Niet-openbare procedure (stap 1: verzoek tot deelname)	30 dagen	15 dagen
Niet-openbare procedure (stap 2: indiening van de inschrijving)	30 dagen	10 dagen

3. In uiterst spoedeisende gevallen — procedure van gunning door onderhandelingen zonder bekendmaking

Het recht van de Unie voorziet met de “procedure van gunning door onderhandelingen zonder bekendmaking” in een extra hulpmiddel dat het mogelijk maakt opdrachten sneller te plaatsen om te voorzien in behoeften die verband houden met de Covid-19-pandemie.

Aanbestedende diensten kunnen voor het plaatsen van overheidsopdrachten gebruikmaken van een procedure van gunning door onderhandelingen zonder bekendmaking *“in strikt noodzakelijke gevallen waarin het vanwege dwingende spoed als gevolg van gebeurtenissen die door de aanbestedende dienst niet konden worden voorzien het onmogelijk is de gestelde termijnen voor openbare procedures, niet-openbare procedures en mededingingsprocedures met onderhandeling in acht te nemen. De ter rechtvaardiging van de onverwijlde spoed ingeroepen omstandigheden mogen in geen*

geval aan de aanbestedende diensten te wijten zijn” (artikel 32, lid 2, onder c), van de richtlijn).

Aangezien aanbestedende diensten in dit geval van het basisbeginsel van het Verdrag inzake transparantie afwijken, schrijft het Europees Hof van Justitie voor dat deze procedure slechts in uitzonderlijke gevallen mag worden toegepast. Er moet aan alle voorwaarden worden voldaan en de voorwaarden moeten restrictief worden geïnterpreteerd (zie bijvoorbeeld de zaken C-275/08, Commissie/Duitsland, en C-352/12, Consiglio Nazionale degli Ingegneri). De procedure van gunning door onderhandelingen zonder bekendmaking maakt het voor aanbestedende diensten mogelijk rechtstreeks met potentiële contractanten te onderhandelen; een rechtstreekse gunning aan een vooraf geselecteerde ondernemer blijft de uitzondering, die van toepassing is indien slechts één onderneming de opdracht binnen de door de dwingende spoed veroorzaakte technische beperkingen en termijn kan uitvoeren.

Elke aanbestedende dienst moet beoordelen of aan de voorwaarden voor het gebruik van een dergelijke procedure van gunning door onderhandelingen zonder bekendmaking wordt voldaan. Hij moet zijn keuze voor een dergelijke procedure in een individueel proces-verbaal verantwoorden. Bij de individuele beoordeling van elk geval moet aan elk van de volgende criteria worden voldaan:

- a) Gebeurtenissen die door de desbetreffende aanbestedende diensten niet konden worden voorzien”*
- b) Dwingende spoed die het inachtnemen van de algemene termijnen onmogelijk maakt*
- c) Oorzakelijk verband tussen de onvoorziene gebeurtenis en de dwingende spoed*
- d) Slechts gebruikt om de periode te overbruggen tot er stabielere oplossingen kunnen worden gevonden*

BESLUIT

De mededeling van de Commissie herhaalt de grote principes,

en de Corona-crisis kan enkel voor de onmiddellijk en rechtstreeks Covid-19 gerelateerde opdrachten (mondmaskers, handgel, beademingstoestellen...) als een plotse niet voorzienbare spoedeisende omstandigheid gezien worden

De procedurekeuzes en termijnen blijven voor de gewone opdrachten dan ook behouden, ook al moeten we er rekening mee houden dat de uitvoering wel eens anders kan verlopen dan voorzien (hoe onderhandelingen organiseren, hoe toelichting bij offertes uitwerken...)

2. **Koninklijk Besluit nr. 12 van 21 APRIL 2020. - met betrekking tot de verlenging van de termijnen van de rechtspleging voor de RvS**

Zoals uit onderstaand verslag aan de Koning blijkt is er geen verlenging voor de vordering tot schorsing bij overheidsopdrachten en dus ook geen noodzaak aan verlenging Standstill.

Artikel 1, eerste lid

Vanaf de dag dat de strengere veiligheidsvoorschriften van de Regering en de daaruit voortvloeiende beperkingen van het openbaar leven en van de bewegingsvrijheid ingegaan zijn, bestaat het risico dat verplichte proceshandelingen voor juridische organen niet tijdig verricht zullen kunnen worden. Weliswaar schorst overmacht elke termijn, maar het is evident dat grote discussies zullen ontstaan over de vraag of de corona-maatregelen in alle omstandigheden een dergelijke, laat staan strikte vorm van overmacht opleveren.

Ook voor de Raad van State bestaat het risico dat proceshandelingen niet tijdig verricht zullen kunnen worden.

Op die grond moeten, zolang die periode loopt, nadelige rechtsgevolgen vermeden worden, **wat betekent dat processuele vervaltermijnen die gedurende die crisisperiode vervallen, verlengd moeten worden.** Dat geldt eveneens voor vervaltermijnen waarop een gelijkaardige sanctie staat, zoals bijvoorbeeld de ambtshalve wering uit de debatten van een laattijdige memorie.

Dit ontwerp voorziet dan ook in een verlenging van de termijnen met dertig dagen, naar het voorbeeld van de procedures voor de hoven en rechtbanken.

Die termijn van dertig dagen - en dus niet één maand zoals voor de hoven en rechtbanken geldt - komt tegemoet aan de specifieke voorschriften voor het berekenen van de termijnen die gelden voor de Raad van State.

De termijnverlenging geldt zowel voor de termijnen binnen dewelke de partijen hun vordering moeten instellen - in de regel respectievelijk zestig of dertig dagen - als voor deze binnen dewelke de partijen hun memories moeten indienen, voortzetting van de rechtspleging moeten vragen of andere proceshandelingen (bijvoorbeeld het indienen van een verzoek tot tussenkomst) moeten stellen.

Omwille van de rechtszekerheid dringt een dergelijke eenvoudige en uniforme, a.h.w. "forfaitaire", regeling zich op, omdat die het best de rechtsbelangen behartigt, en omdat daarbij iedereen de kans krijgt om binnen een redelijke termijn na het einde van de lopende crisisperiode, alsnog op te treden. Om dus te vermijden dat bijvoorbeeld de dag waarop de crisis ophoudt meteen de dag zou zijn waarop in extremis zou moeten worden opgetreden, wat het geval zou kunnen zijn wanneer de termijnen geschorst worden, wordt ervoor gekozen om de vervallende termijnen te verlengen tot dertig dagen na het einde van de in artikel 1 bedoelde periode.

Die extra periode van dertig dagen maakt het mogelijk dat de partijen - particulieren

zowel als hun advocaten - en de betrokken instanties - zoals griffies - kunnen overleggen en zich herorganiseren om betekeningen, kennisgevingen, neerleggingen van memories, mededelingen enz. opnieuw vlot te laten verlopen, zodat vermeden wordt dat op de dag of in een korte periode onmiddellijk na het einde van de crisis, een "bottleneck" ontstaat.

De voorgestelde regeling zal in sommige gevallen allicht als genereus gepercipieerd worden, maar de huidige omstandigheden staan niet toe om voor elk van de talloze situaties en wettelijk bepaalde termijnen afzonderlijk en a.h.w. met een apothekersweegschaal, de perfect proportionele maatregel, c.q. verlenging te distilleren. Bovendien streeft deze regeling een gelijke behandeling na van rechtzoekenden die verwickeld zijn in procedures voor de justitiële rechter en die welke actoren zijn in een procedure voor de Raad van State.

De ontworpen regeling sluit dan ook, het zij herhaald, inhoudelijk helemaal aan bij die welke beoogd wordt voor de hoven en de rechtbanken.

Ten slotte belet, overeenkomstig de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof, de omstandigheid dat verschillende toestanden verschillend behandeld moeten worden niet dat, indien noodzakelijk, hun verscheidenheid opgevangen wordt in categorieën die slechts in grote lijnen en bij benadering met de werkelijkheid overeenstemmen.

Bij dit alles mag bovendien niet uit het oog verloren worden dat hier een per hypothese tijdelijke noodmaatregel genomen wordt.

Artikel 1, tweede lid

Er wordt in een uitzondering voorzien inzake vorderingen tot schorsing bij uiterst dringende noodzakelijkheid en vorderingen tot het bevelen van voorlopige maatregelen bij uiterst dringende noodzakelijkheid.

Het gaat hier op de eerste plaats om de vorderingen bedoeld in artikel 17, § 4, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973. Deze vorderingen behouden, ook in de betrokken periode, uiteraard hun uiterst spoedeisend karakter, en dulden geen uitstel.

Het gaat hier eveneens om de in de artikelen 15 en 47 van de wet van 17 juni 2013 'betreffende de motivering, de informatie en de rechtsmiddelen inzake overheidsopdrachten, bepaalde opdrachten voor werken, leveringen en diensten en concessies' bedoelde vorderingen tot schorsing en tot het bevelen van voorlopige maatregelen volgens de procedure bij uiterst dringende noodzakelijkheid voor de Raad van State en de in de artikelen 23, § 3, en 55, § 3, van diezelfde wet opgenomen verhaaltermijnen van 15 en 10 dagen. Voor opdrachten en concessies waarop de standstill-verplichting, vervat in artikel 11 van voormelde wet, van toepassing is, zou de verlenging van deze verhaaltermijnen van 15 en 10 dagen voor het indienen van een vordering tot schorsing bij uiterst dringende noodzakelijkheid ook ernstige gevolgen kunnen hebben en overheden gedurende een te lange periode kunnen verhinderen om de opdracht te plaatsen of de concessie te sluiten.

Het gaat hier dus niet om de "gewone" vorderingen tot schorsing bedoeld in artikel 17, §

1, van de wetten op de Raad van State. Wanneer een dergelijke vordering in de loop van de procedure toch uiterst dringend wordt, kan de vordering tot schorsing bij uiterst dringende noodzakelijkheid bedoeld in artikel 17, § 4, geïnstrueerd worden. Het is de betrachting om aldus tijdens de crisisperiode alleszins de behandeling van uiterst dringende rechtsplegingen te waarborgen.

3. PRIJSNAZICHT

ARREST RvS nr. 247.143 van 25 februari 2020 in de zaak A. 230.086/XII-8864

In het eerste middel bekritisieren de verzoekende partijen het onderzoek van de totaalprijs van de offerte van de gekozen inschrijver en van diens prijsverantwoording voor zijn totaalprijs.

De aanbestedende overheid beschikt over een aanzienlijke beoordelingsruimte om de verantwoording die in het kader van een onderzoek naar abnormale prijzen wordt gegeven al dan niet te aanvaarden. Het komt niet aan de Raad van State toe om een eigen beoordeling in de plaats te stellen van deze van het bestuur, maar enkel om desgevraagd na te gaan of de betrokken motieven in rechte ter verantwoording van de aangevochten beslissing in aanmerking mogen worden genomen, wat onder meer vereist dat ze naar behoren zijn bewezen en dat de appreciatie van het bestuur de perken van een zorgvuldige beoordeling niet te buiten is gegaan.

Anders dan de verzoekende partijen het zien, mogen ook inlichtingen die niet afkomstig zijn van de inschrijver zelf bij de beoordeling van een prijsverantwoording worden betrokken. De aanbestedende overheid mag ook motieven hanteren die resulteren uit een eigen onderzoek, ter aanvulling van degene die zij afleidt uit het onderzoek van de prijsverantwoording.

Artikel 36, § 3, derde lid, van het koninklijk besluit plaatsing 2017 staat de aanbestedende overheid immers toe om “inlichtingen die niet afkomstig zijn van de inschrijver” te betrekken bij de beoordeling van een prijsverantwoording.

Daarnaast mogen attesten van goede uitvoering van gelijkaardige opdrachten voor andere aanbestedende overheden door een aanbestedende overheid als geruststellende elementen inzake het normale karakter van de prijzen in aanmerking worden genomen. Dit lijkt dan a fortiori te mogen gelden voor gegevens die blijken uit de eigen ervaringen

van de aanbestedende overheid uit een eerdere samenwerking met de betrokken inschrijver bij de uitvoering van andere deelopdrachten uit eenzelfde overkoepelend project, zoals te dezen. Wel dient de aanbestedende overheid in een dergelijk geval aannemelijk te maken welke de specifieke gunstige impact is van de eerdere ervaring van de betrokken inschrijver op diens prijszetting voor de huidige opdracht.

Ten slotte mag nog worden opgemerkt dat, anders dan de verzoekende partijen het zien, de opsomming van verantwoordingselementen in artikel 36, § 2, van het koninklijk besluit plaatsing 2017, op het eerste gezicht als exemplatief en niet als limitatief dient te worden aangemerkt.

In het gunningsverslag wordt over de totaalprijs en de prijsverantwoording van de gekozen inschrijver, als volgt beslist:

“De offertebedragen van Van Beers Hoogeloon BV en TM Van Raak bvba – DC Industrial NV liggen beduidend lager dan de raming terwijl de offerte van DEC NV de raming ruim overschrijdt. De raming is gebaseerd op de inschrijvingsprijzen van de werken in deelgebied 2 die door Van Beers Hoogeloon BV conform de bestekbepalingen werden uitgevoerd. Van Beers Hoogeloon BV heeft bij de uitvoering van deze werken een grote technische expertise opgebouwd en kent de werkomstandigheden in het projectgebied zeer goed. Bovendien zijn de bestekbepalingen voor deze opdracht (i.u.v. de bepalingen van het bodemsaneringsproject) grotendeels gelijklopend met deze van deelgebied 2. Bij de opmaak van zijn prijsofferte kon Van Beers Hoogeloon BV bijgevolg beroep doen op een uitgebreide terreinkennis, kennis van bestekeisen en werkervaringen (haalbare rendementen, reële vast[e] kosten e.d.). In de prijsverantwoording d.d. 20/09/2019 (zie verder) argumenteert Van Beers Hoogeloon BV zijn ervaring met de werken in fase 2, de grondige voorbereiding met 3 terreinbezoeken én de lage kostenstructuur van het (familie)bedrijf. De totaalprijs van Van Beers Hoogeloon BV wordt aanvaard.”

Aldus blijkt de aanbestedende overheid op het eerste gezicht de verantwoording voor de totaalprijs van de gekozen inschrijver te aanvaarden op grond van drie motieven:

- diens ervaring met de werken in deelgebied 2;
- de grondige voorbereiding van de offerte met drie terreinbezoeken; en
- de lage kostenstructuur van het (familie)bedrijf.

Deze drie motieven lijken op het eerste gezicht in hun samenhang genomen een aanvaardbare verantwoording voor een op het eerste gezicht abnormaal lage totaalprijs te mogen vormen.

Wanneer de aanbestedende overheid in het kader van haar beoordeling van een prijsverantwoording meerdere aangevoerde verantwoordingselementen in aanmerking neemt, onderzoekt en aanvaardt, dient met deze motieven in hun geheel genomen rekening te worden gehouden bij het beoordelen van de wettigheid van de keuze om de prijsverantwoording te aanvaarden. Er lijkt in beginsel niet te kunnen worden volstaan, zoals de verzoekende partijen te dezen doen, om één element van die motivering te isoleren en daarop kritiek te leveren.

Overigens mag worden opgemerkt dat de totaalprijs van de verzoekende partijen beduidend lager ligt dan die van de gekozen inschrijver.

Wat het motief inzake de ervaring van de gekozen inschrijver met de werken in deelgebied 2 betreft, mag worden aangenomen dat dit prima facie inderdaad het belangrijkste van de drie motieven lijkt te vormen.

De verwerende partij lijkt dat motief evenwel niet zonder meer te hebben aangehaald, zoals de verzoekende partijen willen laten uitschijnen, maar zij heeft in het gunningsverslag ook in concreto aannemelijk gemaakt wat de specifieke gunstige impact daarvan is op de prijszetting van de betrokken inschrijver voor de huidige opdracht. De verwerende partij wijst immers op de grote technische expertise en werkervaring die de inschrijver heeft opgebouwd in deelgebied 2 (haalbare rendementen, reële vaste kosten e.d.), het feit dat hij de werkomstandigheden in het projectgebied zeer goed kent en dus een uitgebreide terreinkennis heeft en het feit dat het bestek voor deelgebied 2 en deelgebied 3 van het project grotendeels gelijklopend is zodat de betrokken inschrijver uitgebreide kennis heeft van de vereisten van het bestek.

Er blijkt niet, minstens niet op het eerste gezicht, dat het onderzoek naar de totale offerteprijs van de gekozen inschrijver te dezen zou zijn gevoerd met schending van de in het middel aangevoerde bepalingen en beginselen. Het middel is niet ernstig.

4. TOELICHTING EN AANVULLING BIJ SELECTIECRITERIA VRAGEN : een moeilijkheid, geen verplichting

ARREST RvS nr. 247.137 van 25 februari 2020 in de zaak A. 230.121/XII-8866

De aanbestedende overheid beschikt op grond van artikel 66, § 3, eerste lid, van de wet overheidsopdrachten 2016 weliswaar onder de daar vermelde voorwaarden, waaronder het gelijkheidsbeginsel, over de mogelijkheid om een kandidaat te vragen om de inlichtingen en documenten met betrekking tot de selectie aan te vullen of toe te lichten doch deze mogelijkheid is geen verplichting, ook niet samen genomen met het zorgvuldigheidsbeginsel. Het is overigens in de eerste plaats een opdracht voor de kandidaat om zijn kandidatuur met de nodige zorgvuldigheid op te stellen. Zelfs wanneer in de selectieleidraad niet uitdrukkelijk is bepaald dat bepaalde stukken op straffe van nietigheid dienen te worden toegevoegd, mag het bestuur, zo lijkt, tot de niet-selectie besluiten op grond van de loutere vaststelling dat een in het kader van de kwalitatieve selectie uitdrukkelijk gevraagd en verplicht bij te voegen stuk door de kandidaat niet werd bijgevoegd.

5. VORDERING TOT SCHORSING ONDANKS SLUITING

ARREST RvS nr. 247.276 van 10 maart 2020 in de zaak A. 230.166/XII-8867

De tussenkomende partijen voeren in een eerste exceptie aan dat de vordering niet ontvankelijk is bij gebrek aan belang, nu de overeenkomst betreffende de opdracht tussen hen en de verwerende partij reeds is gesloten.

De exceptie wordt niet bijgevalen.

Een verzoekende partij heeft immers in de materie van de overheidsopdrachten bij de nietigverklaring van een gunningbeslissing, die een afsplitsbare bestuurshandeling uitmaakt, een gekwalificeerd moreel belang dat zij ontleent aan het feit dat zij is voorbijgegaan door die beslissing. Dat belang wordt door de nietigverklaring van de gunningbeslissing gediend, spijts de sluiting en zelfs de uitvoering van de daaropvolgende overeenkomst.

Ook bij de vordering tot schorsing van de tenuitvoerlegging van die gunningsbeslissing lijkt dat belang voldoende zeker, gelet op de ruime omschrijving van het belang bij de nietigverklaring in artikel 14 van de wet rechtsbescherming 2013 toegekend aan “elke persoon die een belang heeft of heeft gehad om een bepaalde opdracht of concessie te krijgen en die door de beweerde schending is of dreigt te worden benadeeld”. Krachtens artikel 15, eerste lid, van diezelfde wet kan de schorsing worden uitgesproken “[o]nder dezelfde voorwaarden” als die bedoeld in artikel 14, dus ook wat het belang betreft. Deze beide artikelen zijn krachtens artikel 31 van de voormelde wet ook toepasselijk op de opdrachten die zoals de in het geding zijnde opdracht het Europese drempelbedrag niet lijken te bereiken.

De Raad van State kan te dezen ook bezwaarlijk vooruitlopen op de gevolgen die de aanbestedende overheid zal hechten aan een schorsing, ook wanneer zoals te dezen de opdracht reeds werd gesloten. Probleemsituaties die na de schorsing zouden ontstaan, lijken te moeten worden toegeschreven aan de verwerende partij wegens haar eigen beslissing om de opdracht te sluiten, ook al betoogt zij daaromtrent dat zulks dringend nodig was wegens broedseizoenen van dieren. Het is dan wel de vraag waarom zij bijna zes weken heeft gewacht om de bestreden beslissing ter kennis te brengen van de gekozen inschrijver.

In de exceptie wordt ten slotte vruchteloos verwezen naar artikel 30, § 2, van de wet van 17 juni 2013 „betreffende de motivering, de informatie en de rechtsmiddelen inzake overheidsopdrachten, bepaalde opdrachten voor werken, leveringen en diensten en concessies” [hierna: rechtsbeschermingswet 2013], dat bepaalt dat zodra de opdracht is gesloten, deze niet meer geschorst of onverbindend kan worden verklaard door de verhaalinstantie, welke die ook zij. Die bepaling betreft het sluiten van het contract voor de opdracht, hetgeen tot de rechtsmacht van de hoven en rechtbanken behoort. Die bepaling verzet er zich niet tegen dat de Raad van State de schorsing van de tenuitvoerlegging beveelt van de van de gesloten opdracht afsplitsbare gunningsbeslissing.

6. HET AANMERKEN VAN DE KOST VAN EEN DEEL VAN DE OPDRACHT ALS VERWAARLOOSBAAR IS GEEN VOLDOENDE MOTIVERING

ARREST RvS nr. 247.276 van 10 maart 2020 in de zaak A. 230.166/XII-8867

Een aanbestedende overheid beschikt over een grote beoordelingsruimte om de gegeven prijsverantwoordingen al dan niet te aanvaarden. De Raad van State kan zich bij een dergelijke beoordeling niet in de plaats stellen van het bestuur. Hij mag desgevraagd wel nagaan of de motieven, op grond waarvan de bestreden beslissing tot het besluit komt dat er geen sprake is van abnormale prijzen, in aanmerking mogen worden genomen, wat onder meer vereist dat ze zorgvuldig zijn onderzocht en bewezen.

Te dezen heeft de gekozen inschrijver voor de betrokken post 1732 euro geboden, een bedrag dat veel lager is dan de gemiddelde geboden prijs, namelijk 5478 euro.

Het blijkt, zoals de verwerende partij zelf vaststelt in het gunningsverslag, dat voor een deel van de volgens die post te leveren diensten, namelijk het onderdeel ontsmetten van het gebouw en desinfecteren van de werkzones, geen prijs is verduidelijkt in de verantwoording. Naast het gegeven dat aldus niet op klare wijze blijkt dat de gekozen inschrijver zich heeft verbonden om dit deel van de opdracht uit te voeren, lijkt in elk geval met de verzoekende partij te moeten worden vastgesteld dat het loutere motief, dat de kost voor het desinfecteren van het gebouw verwaarloosbaar is, nergens wordt aangetoond of nader werd onderzocht.

Bijgevolg diende de verwerende partij bij het onderzoek van de prijsverantwoording voor die post, zich verplicht te weten om die omstandigheid te onderzoeken en daarbij minstens de kosten van de nodige arbeid en van het desinfecteringsproduct daarbij te betrekken in relatie met de gemiddelde geboden prijs. Enkel op die wijze lijkt een deugdelijk gemotiveerde beoordeling te hebben kunnen plaatsvinden. In plaats daarvan heeft de verwerende partij zich vergenoegd met de kost voor het desinfecteren als verwaarloosbaar aan te merken. In de nota wordt nu weliswaar aangegeven dat het ontsmettingsmiddel zelf slechts 18 euro zou kosten. Dit gegeven is echter niet in het gunningsverslag betrokken en kan postfactum de motivering niet aanvullen. Voorts blijft de waarde van de arbeidskost en de benodigde hoeveelheid van het desinfecteringsproduct daarbij in elk geval nog onbesproken. Bovendien moet worden opgemerkt dat de summiere voormelde motivering aangaande de verwaarloosbaarheid van die deelpost nog niet verklaart waarom de verwerende partij meent dat de prijsdetaillering ter verantwoording voor de rest van de post, het vermoeden van een abnormale lage prijs kan wegnemen. Nergens blijkt enig nader onderzoek van die cijfergegevens voor de wel in die post begrepen acties.

De verwerende partij lijkt aldus bij het aannemen van de prijsverantwoording voor post 03.00.01 niet te hebben gehandeld met de nodige zorgvuldigheid en een gebrekkige motivering te hebben aangeleverd.

In zoverre is het middel ernstig.

7. ONDERTEKENING IN SAMENWERKINGSVERBAND

ARREST RvS nr. 247.331 van 17 maart 2020 in de zaak A. 230.288/XII-8870

In het middel betwisten de verzoekende partijen op het eerste gezicht dan ook uitsluitend de gevolgen die aan de niet-rechtsgeldige ondertekening door deze leden van het samenwerkingsverband worden verbonden.

Artikel 42, § 2, van het koninklijk besluit van 18 april 2017 „plaatsing overheidsopdrachten in de klassieke sectoren“, waarvan de schending in dit middel wordt opgeworpen, bepaalt :

“§ 2. In het kader van een niet-openbare procedure, een mededingingsprocedure met onderhandeling, een concurrentiegerichte dialoog en een innovatiepartnerschap, is de individuele handtekening van de kandidaat, wat betreft de aanvraag tot deelneming, niet vereist. Dit is evenmin het geval, wanneer dit voorgelegd moet worden, voor het UEA. Beide voormelde documenten kunnen niettemin, op het ogenblik van het opladen op het elektronisch platform bedoeld in artikel 14, § 7, van de wet, op een globale manier getekend worden op het indieningsrapport dat samen gaat met de aanvraag tot deelneming. Als de ondernemer van deze mogelijkheid geen gebruik maakt, moet het UEA, wanneer dit voorgelegd moet worden, opnieuw worden bijgevoegd en globaal ondertekend naar aanleiding van het in het tweede lid bedoelde indieningsrapport. Wanneer in een volgende fase offertes en hun bijlagen worden ingediend in één van de in het eerste lid bedoelde procedures, wordt evenmin een individuele handtekening vereist op het ogenblik van het opladen op het elektronisch platform bedoeld in artikel 14, § 7, van de wet. Deze documenten worden op een globale manier getekend op het erbij horende indieningsrapport.

In het kader van de mededingingsprocedure met onderhandeling en het innovatiepartnerschap, moeten evenwel alleen de indieningsrapporten die betrekking hebben op de initiële offerte en de definitieve offerte ondertekend zijn.”

Deze bepaling wordt in het **verslag aan de Koning** toegelicht als volgt:

“Paragraaf 2 betreft de niet-openbare procedures, de mededingingsprocedure met onderhandeling, de concurrentiegerichte dialoog en het innovatiepartnerschap. Het eerste lid zegt dat de aanvraag tot deelneming en het UEA niet afzonderlijk dienen getekend te worden. De ondernemer kan de documenten echter wel globaal ondertekenen via het indieningsrapport dat er betrekking op heeft. Het tweede lid van deze paragraaf voorziet dat de offertes en hun bijlagen globaal moeten ondertekend worden via het indieningsrapport.

Er dient genoteerd dat de ondertekening van het indieningsrapport bedoeld in het eerste lid van paragraaf 2 een onmiskenbaar voordeel biedt voor de ondernemer. Zelfs al is deze facultatief, dan nog laat het toe dat de ondernemer het UEA slechts éénmaal moet voorleggen. Immers, indien het eerste UEA niet getekend blijkt of niet geldig getekend blijkt via het indieningsrapport dat samengaat met de aanvraag tot deelneming, moet de ondernemer zijn UEA een tweede maal indienen samen met zijn offerte en haar bijlagen. Het UEA, de offerte en haar bijlagen vormen aldus het voorwerp van een nieuw indieningsrapport dat moet ondertekend worden. Het laatste lid van deze paragraaf is gewijd aan de mededingingsprocedure met onderhandeling en aan het innovatiepartnerschap. **Voor deze procedures is voorzien dat niet alle aan een offerte gehechte indieningsrapporten dienen ondertekend te worden. Immers moeten enkel de indieningsrapporten betreffende de initiële en de finale offerte ondertekend te zijn. Dit lid geldt onverminderd de mogelijkheid voor de ondernemer om zijn aanvraag tot deelneming te ondertekenen overeenkomstig het eerste lid van paragraaf 2.**”

MAAR

onder **punt 3.2 van de selectieleidraad** wordt bepaald dat indien de aanvraag tot deelneming wordt ingediend door een samenwerkingsverband **de aanvraag tot deelneming door alle leden van het samenwerkingsverband dient te worden ondertekend.**

Terecht lijken de verzoekende partijen er in hun verzoekschrift op te wijzen dat het feit dat een gebrek in de ondertekening van een aanvraag tot deelneming niet zonder meer kan worden gelijkgesteld met de ondertekening van een offerte nu de artikelen 42, 43, § 1, 44 en 76 van het koninklijk besluit plaatsing 2017 geen reglementaire verplichting lijken in te houden tot geldige ondertekening van aanvragen tot deelneming. Artikel 42, § 2, van het koninklijk besluit plaatsing 2017 bepaalt dat onder meer met betrekking tot een mededingingsprocedure met onderhandeling, de individuele handtekening van de kandidaat, wat betreft de aanvraag tot deelneming, niet is vereist, maar het voorziet tegelijkertijd in de mogelijkheid om onder meer de aanvraag tot deelneming op een globale manier te tekenen op het indieningsrapport dat samen gaat met de aanvraag tot deelneming. Prima facie betreft het een mogelijkheid en dus geen verplichting.

Uit de motivering van de bestreden beslissing blijkt evenwel dat de beslissing om de verzoekende partijen uit te sluiten van het verdere verloop van de plaatsingsprocedure omwille van de niet-rechtsgeldige ondertekening van de aanvraag tot deelneming steunt op artikel 2.20.5 van de selectieleidraad. De verwerende partij lijkt daarbij op het eerste gezicht ook rekening gehouden te hebben met het onderscheid tussen de ondertekening van een offerte en van een aanvraag tot deelneming nu er in de bestreden beslissing slechts sprake is van een toepassing naar analogie van de in artikel 44, § 1, vervatte regel dat de verplichting tot ondertekening van de offerte door een bevoegde persoon ook van toepassing is op elke deelnemer aan een combinatie van ondernemers.

Anders dan de verzoekende partijen dit zien, lijken de voormelde bepalingen van het koninklijk besluit plaatsing 2017 niet uit te sluiten dat een aanbestedende overheid, zoals de verwerende partij in onderhavig geval gedaan blijkt te hebben, in de

selectieleidraad alsnog een verplichting opneemt tot ondertekening van de aanvraag tot deelneming met een geldige gekwalificeerde elektronische handtekening conform artikel 44 van het koninklijk besluit plaatsing 2017.

De verzoekende partijen lijken voorts in het kader van onderhavige procedure ook uit te gaan van een verkeerde lezing van het keuzerecht tot ondertekening van aanvragen tot deelneming vervat in artikel 42, § 2 van het koninklijk besluit plaatsing 2017. Deze bepaling lijkt kandidaten vooreerst toe te laten om niet over te gaan tot ondertekening van alle afzonderlijke documenten, doch de documenten globaal te ondertekenen via het indieningsrapport dat er betrekking op heeft, net zoals overigens geldt voor offertes conform artikel 42, § 1. Daarnaast blijkt uit deze bepaling en het verslag aan de Koning dat zelfs al is de ondertekening van de aanvraag tot deelneming op grond van de bepalingen van het koninklijk besluit plaatsing 2017 zelf facultatief, de ondertekening van het indieningsrapport voor de aanvraag tot deelneming een onmiskenbaar voordeel biedt voor de ondernemer. Immers, indien het eerste UEA niet getekend blijkt of niet geldig getekend blijkt via het indieningsrapport dat samengaat met de aanvraag tot deelneming, moet de ondernemer zijn UEA een tweede maal indienen samen met zijn offerte en haar bijlagen.

Prima facie blijkt echter nergens dat de regelgever met deze bepaling zou hebben beoogd op algemene wijze uit te sluiten dat een aanbestedende overheid dienaangaande strengere verplichtingen zou opnemen in de selectieleidraad.

CONCLUSIE

**Waar art.42 voorziet dat eren aanvraag tot deelname gezamenlijk globaal kan ondertekend worden is dit enkel een mogelijkheid
Aanbesteders kunnen, zoals hier het geval is, daar van afwijken en eisen in de selectiedraad dat elke deelnemer aan het samenwerkingsverband rechtsgeldig moet ondertekenen**

8. VERBETERINGEN VAN INVENTARIS

ARREST RvS nr. 247.333 van 26 maart 2020 in zaak A. 230.340/XII-8874

Te dezen gaat het om een incident bij de gunningsprocedure, namelijk de mogelijkheid die een inschrijver heeft om de in het bestek opgenomen vermoedelijke hoeveelheden te verbeteren door vermindering of vermeerdering waarbij er telkens verschillende gevolgen zijn zoals blijkt uit de artikelen 79 en 86 van het koninklijk besluit plaatsing 2017.

Overeenkomstig artikel 79, § 2, tweede lid, van dit koninklijk besluit voegt de inschrijver die verbeteringen aan de samenvattende opmeting doorvoert, “een nota ter verantwoording van deze verbeteringen” bij zijn offerte.

De verwerende partij werp een exceptie van onontvankelijkheid

De verzoekende partij heeft een dergelijke nota bij haar offerte gevoegd, net zoals ook de andere twee inschrijvers. De nota van de verzoekende partij beschrijft concreet per post waarvoor een verbetering wordt doorgevoerd, hoe zij aan deze nieuwe hoeveelheid is gekomen en dit zowel vanuit mathematisch als uitvoeringstechnisch oogpunt.

De verwerende partij vermeldt in haar analyseverslag totaal nieuwe hoeveelheden, vastgesteld door eigen berekeningen, bij de posten waar de inschrijvers een verbetering voorstelden en zij verwerpt, zo lijkt, alle door de inschrijvers voorgestelde verbeteringen zonder nadere uitleg. Hierbij verlaat zij in de meeste gevallen zelfs de hoeveelheden zoals vermeld in de samenvattende opmeting en wijzigt ze met een factor die tot drie beloopt. Zij maakt aan de hand van deze nieuwe hoeveelheden een nieuwe rangschikking op. Deze nieuwe rangschikking heeft onder meer tot gevolg dat bij het eerste perceel de offerte van de verzoekende partij niet langer de goedkoopste is; de prijs van de verzoekende partij stijgt plots van 282.796,17 euro naar 312.999,36 euro en die van de gekozen inschrijver daalt 286.641,24 euro naar 284.391,42 euro.

De inschrijvers, waaronder de verzoekende partij, worden in de bestreden beslissing en het analyseverslag, zo lijkt, volkomen in het ongewisse gelaten hoe de verwerende partij via eigen berekeningen tot nieuwe hoeveelheden is gekomen niettegenstaande ze een antwoord lijken te moeten bieden op de concreet onderbouwde verantwoordingsnota's en ze aanleiding hebben gegeven tot van de meetstaat afwijkende hoeveelheden met een nieuwe rangschikking tot gevolg. Overigens laat de verwerende partij ook in haar nota na enige toelichting te geven.

Een dergelijke handelwijze van de verwerende partij lijkt niet proportioneel te beantwoorden aan de concrete formelemotiveringsplicht die voortvloeit uit de omstandigheden van de zaak zodat deze plicht te dezen geschonden lijkt.

Zoals opgemerkt, voert de verzoekende partij in essentie aan dat zij in het duister blijft over de redenen waarom de door de inschrijvers voorgestelde wijzigingen niet werden aanvaard en de verwerende partij, dus zonder nadere toelichting, een aanpassing doorvoert van de vermoedelijke bestekshoeveelheden.

Pas met een afdoende motivering echter lijkt de verzoekende partij zich te kunnen verweren met de middelen die het recht haar ter beschikking stelt, bijvoorbeeld inzake al dan niet correcte door de verwerende partij in het analyseverslag gehanteerde nieuwe hoeveelheden en aldus ook inzake een al dan niet zorgvuldig gevoerd prijsonderzoek. De exceptie van de verwerende partij lijkt hier daarentegen eerder de materiële motiveringsplicht te betreffen terwijl de verzoekende partij niet expliciet betoogt dat haar verbeteringen ten onrechte niet zijn aanvaard, waar zij overigens bij gebrek aan inzicht in de berekeningen van de verwerende partij ook niet gedegen in staat toe lijkt te zijn. De exceptie van onontvankelijkheid van het middel wordt verworpen.

De aanvaarde schending van de formelemotiveringsplicht leidt tot de schorsing van de tenuitvoerlegging van de bestreden beslissing

9. MOTIVATIE VOOR NIET PLAATSING EN HERUITSCHRIJVEN OPDRACHT

ARREST RvS nr. 247.335 van 26 maart 2020 in de zaak A. 230.321/XII-8873

De aanbestedende overheid kan zowel afzien van het gunnen of het sluiten van de opdracht als de procedure herbeginnen, desnoods op een andere wijze.

De plaatsing van een overheidsopdracht strekt ertoe te voldoen aan de behoeften van de aanbestedende overheid. Er dient dan ook te worden verondersteld dat de aanbestedende overheid in principe over een aanzienlijke beoordelingsruimte beschikt bij het nemen van een beslissing om een plaatsingsprocedure stop te zetten. De Raad van State mag zich niet in de plaats stellen van de aanbestedende overheid maar mag desgevraagd wel nagaan of die beslissing met de vereiste zorgvuldigheid is gebeurd en berust op voldoende veruitwendigde en draagkrachtige motieven.

Eerste middelonderdeel

In het eerste middelonderdeel bekritiseert de verzoekende partij in de eerste plaats het materiële motief waarop de stopzettingsbeslissing berust. Volgens de verzoekende

partij kan een „administratieve onjuistheid“ geen deugdelijk motief vormen om de plaatsingsprocedure stop te zetten.

De beslissing om de aldus gebrekkig geworden plaatsingsprocedure stop te zetten en een nieuwe plaatsingsprocedure te organiseren voor de betrokken opdracht, vormt reeds op het eerste gezicht – en anders dan de verzoekende partij het ziet – geen maatregel die in strijd is met de geschonden geachte beginselen van redelijkheid, proportionaliteit, gelijkheid en mededinging. De verwerende partij moet worden bijgevallen waar zij in haar nota betoogt dat zij te dezen geen andere keuze had dan de plaatsingsprocedure stop te zetten. De verzoekende partij maakt alleszins niet aannemelijk in haar betoog welke opties er nog open stonden aan de aanbestedende overheid behalve het herbeginnen van de plaatsingsprocedure.

Het lijkt aldus niet dat het betrokken motief de stopzettingsbeslissing niet in rechte of in feite zou kunnen dragen. Het feit dat door een omstandigheid buiten de wil van de aanbestedende overheid de gelijkheid onder de inschrijvers werd verbroken en dat de aanbestedende overheid deze ongelijkheid wil herstellen, lijkt wel degelijk een goede grond te kunnen vormen om een plaatsingsprocedure stop te zetten en te herbeginnen.

De argumentatie van de verzoekende partij gesteund op het feit dat de inschrijvers, ingevolge de kennisgeving van de aanvankelijke gunningsbeslissing met daarin het gunningsverslag, te dezen kennis hebben gekregen van elkaars prijzen, lijkt geen afbreuk te doen aan het voorgaande.

De betrokken mogelijke concurrentieverstoring lijkt geen euvel dat de bestreden beslissing in haar rechtmatigheid kan hebben aangetast, nu dat gegeven in voorkomend geval slechts pertinent kan worden in een volgende plaatsingsprocedure.

Tweede middelonderdeel

In het tweede middelonderdeel bekritiseert de verzoekende partij de formele motivering van de stopzettingsbeslissing, volgens de verzoekende partij volstaat een verwijzing naar een “administratieve onjuistheid” niet.

Er dient te worden opgemerkt dat de verzoekende partij in het verzoekschrift louter de kennisgeving van de bestreden beslissing blijkt te bekritisieren, en niet de eigenlijke bestreden beslissing zelf. Het stuk dat zij bij het verzoekschrift voegt als bestreden beslissing betreft inderdaad reeds op het eerste gezicht slechts de kennisgevingsbrief.

In die kennisgeving is inderdaad enkel sprake van een stopzetten en het herbeginnen van de plaatsingsprocedure “ingevolge een onvrijwillige administratieve onjuistheid in de procedure”. Dat lijkt op het eerste gezicht geen afdoende motivering. Die formulering is reeds prima facie te vaag om betekenisvol te zijn en daarmee kan in principe zelfs om het even welk gebrek in de plaatsingsprocedure worden bedoeld.

De bestreden stopzettingsbeslissing zelf blijkt daarentegen de volgende – veel uitvoerigere – motivering te bevatten:

De in de bestreden beslissing uitgedrukte motivering lijkt reeds op het eerste gezicht wel degelijk te volstaan om de stopzetting van de plaatsingsprocedure zowel in rechte als in feite te dragen.

In zoverre het middel betrekking heeft op het ontoereikend zijn van de in de kennisgeving uitgedrukte motieven, betreft het een onvolkomenheid in de handelwijze van de verwerende partij na het nemen van de bestreden beslissing, die niet tot het vaststellen van de onwettigheid van de bestreden beslissing zelf kan leiden.

10. MEDEDELING E PROCUREMENT

Op vrijdag 5 juni zal de helpdesk uitzonderlijk gesloten zijn.

Hoewel de applicaties die dag beschikbaar zijn, is het aangewezen

- als onderneming tijdig aan de indiening te beginnen, zodat je – indien gewenst – een beroep kan doen op de helpdesk;
- als aankoper de uiterste indieningsdatum niet op 5 juni te plannen.

MASTERCLASS NIEUWE DATUM. 8 SEPTEMBER 2020

Ingevolge de federale Convid-19 CORONA maatregelen , dienen we tot onze spijt de geplande Masterclass uit te stellen naar een latere datum.

De huidige situatie laat ons immers niet toe om op 26 mei een kwaliteitsvolle omkadering te organiseren en daarom geven we er dan ook de voorkeur aan de sessie te verplaatsen naar DINSDAG 8 SEPTEMBER.

Mocht deze datum voor U niet passen dan vragen we U vriendelijk ons per mail te willen verwittigen en annuleren we dan ook gratis uw inschrijving.

In deze periode blijven we voor consult ter beschikking :

rudiclaeys@telenet.be

GSM 0473 79 68 74

Tel. 059 44 93 07

Vof CARU Rogierlaan 9 B4 8400 OOSTENDE

NIEUWE DATUM. CARU MASTERCLASS 2020:

VLOT AFSLUITEN VAN RAAMOVEREENKOMSTEN

DINSDAG 8 SEPTEMBER HOLIDAY INN HASSELT

NIEUWE DATUM CARU MASTERCLASS 2020:

VLOT AFSLUITEN VAN RAAMOVEREENKOMSTEN

DINSDAG 8 SEPTEMBER HOLIDAY INN HASSELT

PROGRAMMA

Vanaf 8u 30 **welkomstkoffie in de foyer** met versgemalen Starbucks koffiebereidingen, tea corner met 12 soorten thee, sinaasappelsap & smoothie volgens seizoen. Yoghurt met granola, crackers van hazelnoot, rode peper of rozemarijn met fruitcompote van mirabellen, rabarber of aardbei met basilicum. Voor wie het wat zoeter wil: ovenverse mini koekjes (met o.a. framboos, vanille, kaneel, appel & pecannoten, ...).

9.00 u. **Eerste sessie: Raamovereenkomsten voor diensten**

10.30 u. **Netwerkingspauze** met versgemalen Starbucks koffiebereidingen, tea corner met 12 soorten thee, sinaasappelsap, smoothie volgens seizoen, fruitwater, vers fruit uit de hand te eten, granenrepen, muesli koeken met cranberry, amandel, ... Voor de "sugarholic": koekjes met karamel en zeezout, appel en kaneel

10.45 u. **Tweede sessie: Raamovereenkomsten voor leveringen**

12.00 u **broodjeslunch** met - assortiment van verse broden en broodjes (om zelf te beleggen): stokbrood, zuurdesem, grof meergranen, pistolets
- assortiment beleg met garnituren: zalmzalade, krabsalade, jonge kaas, Schouderham, platte kaas met bieslook, préparé, gerookte ham
- assortiment salades: mesclun salade, tomatensalade met balsamico & Olijfolie, jonge aardappelsla met Kempische mosterd, pasta salade
- dessertbuffet
frisdrank, plat & bruisend water, koffie en thee

13.15 u. **Derde sessie: Aandachtspunten voor de behandeling van de offertes**

15 .00 u. **Netwerkingspauze** met versgemalen Starbucks koffiebereidingen, tea corner met 12 soorten thee, sinaasappelsap, smoothie volgens seizoen, fruitwater met een variatie van verse taartjes en gebak zoals rijsttaartjes, eclairs, Berlijnse bollen, appelcake, Cheese cake, citroentaartjes

15.15 u. **Vierde sessie: Soepele plaatsing van de opvolgende deelopdrachten**

Einde studiedag 16 u 30 ...

TER BESCHIKKING GESTELD STUDIEMATERIAAL

Tijdens deze studiedag worden de gebruikte PowerPoint presentatie en het nodige notitie materieel ter beschikking van de deelnemers gesteld.

In exclusiviteit ontvang elke deelnemer ook het boek "VLOT AFSLUITEN VAN RAAMOVEREENKOMSTEN" geschreven door uw docent Prof. Rudi CLAEYS.

En om een latere verwerking te optimaliseren worden hierbij aan elke deelnemer ook de gebruikte bestekken overhandigd op USB drager in Word format.

INSCHRIJVINGEN

Om deze dag optimaal te laten verlopen is het **aantal deelnemers beperkt** gehouden.

Snel inschrijven is dus de boodschap en dit kan door navolgend formulier, ingevuld, per mail terug te zenden.

U ontvangt dan binnen de vijf dagen een mail waarbij Uw inschrijving wordt bevestigd.

Gratis annuleren kan nog tot 10 augustus 2020, na deze datum is dit niet meer mogelijk en zal de volledige kostprijs gefactureerd worden.

KOSTPRIJS

Voor de volledige studiedag, met inbegrip van bovengemelde catering, het nodige notitie materiaal, het boek "Vlot afsluiten van raamovereenkomsten" en de bestekken op USB Stick wordt een **deelnemerprijs van 145,00€ incl.**) per persoon vooropgesteld.

BEREIKBAARHEID

Holiday Inn Kattegatstraat 1 Hasselt ligt onmiddellijk aan de binnenring (Thonissenlaan tot haven Molenpoort) midden in het centrum van de stad.

Op 10 à 15 minuten wandelen ligt Hasselt station (ca. 1 km)

Vanuit het station kan u ook de Boulevardpendel nemen tot aan Molenpoort (gezien deze de Boulevard volgt is de verplaatsing eveneens ca. 10 min)

Komt u met de wagen dan zijn er **gratis parkings op wandelafstand** van het hotel (Parkings Kanaalkom, Vaartstraat & Gelatine)

Er is ook een ondergrondse **betaalparking** Park "Molenpoort" van waaruit u rechtstreeks toegang heeft tot de locatie. (Ca.16 € dagkaart)

CARU MASTERCLASS 2020:

VLOT AFSLUITEN VAN RAAMOVEREENKOMSTEN

DINSDAG 8 SEPTEMBER HOLIDAY INN HASSELT

INSCHRIJVINGSFORMULIER te mailen aan rudiclaeys@telenet.be

GEGEVENS DEELNEMENDE ORGANISATIE

Maatschappelijke benaming:

Ondernemingsnummer

CURSIST

Naam en voornaam:

Functie:

Postcode en gemeente:

E-mail

FACTURATIEADRES:

Ondernemingsnummer:

Straat en nummer:

Postcode en gemeente:

Het bestuur verbindt er zich toe het inschrijvingsgeld te betalen na ontvangst van de factuur.

Let op! Inschrijvingen annuleren kan slechts tot één week voor de startdatum van de opleiding of training. Nadien wordt het volledige inschrijvingsgeld gefactureerd.

datum,

handtekening,

functie